

Я хотів би, щоб Українське православ'я розширювалося, зміцнювалося. І тут велику роль має відіграти Всесвятійший патріарх Константинопольський. Ми, науковці Національної Академії, наук підтримуємо Київський патріархат. Коли він тільки «ставав на ноги», проти нього були різноманітні атаки, ми провели десь більше десятка конференцій, присвячених цьому Патріархату, українському християнству, українському православію. Це сприяло тоді утвердженню ідеї, що Україна повинна мати свою Автокефальну Православну Церкву.

Що ми мали б чекати від Константинополя, то це припинення його боротьби із філетизмом. Хоч певне він не може це збагнути, бо ж сформований на кусках різних православних Церков. Пригадую, як, приїхавши на запрошення Ющенка до України, на мітингу біля Софії Патріарх Варфоломій засуджував це явище церковного розвитку, чим, зрозуміло, підспівував Московському Патріархату, який появу Київського Патріархату розглядає як вияв філетизму. Бо ж, дивись, християнство, а відтак і його Церкви, не є національним виявом. Вони – понаднаціональні.

То ж, гадаю, нам треба розбудовувати свою православну українську автокефалію без оглядки на те визнання. Інші православні Церкви десятками, а то й сотнями років не визнавалися (Московську – 130). І тут слушні слова того ж Мстислава: сьогодні не визнають – визнають завтра.

4 В ЕКСПЕРТНІ ОЦІНКИ РЕЛІГІЙНОГО ЖИТТЯ

4 В1а. Актуалізація відзначення 500-ліття Реформації

Відділення релігієзнавства ІФ НАН України ще в березні 2016-го року своїм листом керівництву щонайбільших протестантських Церков країни і Всеукраїнській Раді цих Церков власне першим ініціювало відзначення протягом 2016-2017 років 500-літнього ювілею протестантизму. Нами було запропоновано низку заходів, які можна чи варто провести з нагоди цього ювілею з нашою участю у його відзначенні. Певні пропозиції з цього приводу нами від них були одержані, але спостерігалася все ж якась неспішність їх в цьому, бо ж кожна із конфесій, а їх десь до двох десятків (раннього чи пізнішого протестантизму) або прагне якимось виокремитися у цьому відзначенні, чи ж не знаходить якогось свого прямого зв'язку із діяльністю Мартина Лютера - родоначальника Реформації, взагалі раннього протестантизму, або ж не відзнаходить в історії нашої країни якихось значимих відгомонів з'яви нової течії в християнстві, діяльність спільнот якої всіляко обмежувалася як в царські, так і в радянські роки. Протестанти тоді розглядалися як сектанти, а сектантам за умов домінування православ'я якась особлива позитивна увага не приділялася, навіть більше – відшуковувалися «мотиви», щоб посадити їх керівників за ґрати, зняти з реєстрації громаду тощо.

Ми, українці, на відміну від європейських чи американських країн, не відчули у своєму поступі якийсь прямий відгомін Реформації. Тим більше, що протестантизм до нас прийшов активно взагалі десь лише в другій половині XIX і на початку XX століття переважно в пізніх його конфесійних виявах. Тут ми маємо баптистів, євангелістів, п'ятидесятників, адвентистів, які нині в Україні мають тисячі своїх організацій. Ранній протестантизм, а це лютерани, реформати, англікани, пресвітеріани, меноніти, дещо інше, у нас нині представлений одиницями своїх спільнот. Хіба що маємо понад сотку реформатів у Закарпатті (та й то угорці). Є українські реформати одиницями своїх громад на Волині.

Нині активно поширюється (декілька тисяч громад) в Україні неопротестантизм у його харизматичних виявах. Відомими лідерами його є Аделаджа, Мунтян, Падун, Мадава, Жукотанська та ін. Із всіма названими вище конфесіями Відділення має певні зацікавлені зв'язки (вони подеколи самі їх ініціюють), але із-за постійного скорочення за часів влади у

ВІФП НАНУ О.Онищенко фінансування Відділення кількість працюючих у нас науковців, зокрема тих, хто спеціалізувався на дослідженні протестантських спільнот, скорочувалась, а відтак їй приходиться постійно обмежувати ці відносини. Працюємо скоріше з українськими православними та греко-католиками. Ось і нині з останніми проводимо заходи з нагоди 420-ліття Берестейської Унії. 11 жовтня 2016 року у нас будуть Берестейські читання.

В раніші роки нами у десятитомнику «Історія релігії в Україні» видруковано відповідно 8-й і 9-й томи «Протестантизм в Україні» і «Пізній протестантизм України». Окремі розділи про дрібні протестантські конфесії, зокрема неопротестантські, наявні в томі «Релігійні меншини України».

У переліку одержаних президентських заходів ми відчуваємо прямий відгомін наших пропозицій щодо ювілею, надісланих спільноті протестантських церков.

Проте ми не виявляємо свого бажання співпрацювати в організації ювілейних заходів із промосковськи налаштованими організаторами/виконавцями заходів, які є в офіційних службах (та й у деяких протестантських спільнотах, і з якими із-за цього ми не знаходимо спільну мову). Тут ми співпрацюватимемо скоріше із Держдепартаментом у справах релігії Міністерства культури України, 4 члени експертної Ради якого є наші співробітники. До того ж, наші заходи мають бути позаконфесійні, бо ж інакше ми не зможемо висловити свої об'єктивні оцінки минулого і нинішнього буття кожної із протестантських конфесій в Україні зокрема.

Зауважуємо на звуженому назвою Указу Президента розумінні ювілею. До України реформація як така, що відбулася в XVI столітті не має прямого відношення. Мова скоріше має йти про 500-літню історію протестантизму як третьої течії християнства після католиків і православних.

Тепер щодо можливої участі нашого Відділення релігієзнавства Інституту філософії НАНУ (а через нього і НАН України) у відзначенні 500-річчя Реформації. Плануємо наступне:

- провести у вересні 2017 року з видруком матеріалів всеукраїнську наукову конференцію «Протестантизм в його сутності та історії, конфесійному різноманітті і християнському житті України» (зрозуміло, що за умови відповідного фінансування заходу);
- передбачити в 2017 році роботу секції «Протестантизм в історії України» на щорічній травневій конференції «Історія релігії в Україні», до організації і проведення якої вже 25 років прилучене як співорганізатор Відділення релігієзнавства;
- провести в квітні 2017 року на базі Тернопільського педуніверситету ім. В. Гнатюка наукову конференцію «Протестантські Церкви у контексті вітчизняної історії та суспільних трансформацій»;
- провести разом із заповідником «Давній Галич» у травні 2017 року наукову конференцію «Реформація й авраамістичні релігії».
- видрукувати № 82 нашого кварталника «Українське релігієзнавство» з тематичною присвятою 500-літньому ювілею протестантизму;
- разом із протестантськими Церквами України підготувати і видрукувати колективну монографію «Протестантизм України», яка опісля може використовуватися як підручник із відповідного спецкурсу на релігієзнавчих спеціалізаціях університетів країни;
- провести у Відділенні релігієзнавства зустрічі науковців країни із керівниками об'єднання євангельських християн-баптистів В. Антонюком, християн віри євангельської (п'ятидесятників) М. Паночком, адвентистів сьомого дня С.Носовим, українських лютеран В.Горпинчуком та ін.;

- провести разом із Державним департаментом релігії і національностей Міністерства культури України експертне опитування протестантських конфесій щодо проблем їхньої діяльності в поліконфесійному полі країни і підготувати відповідну науково-аналітичну записку;
- залучити протягом жовтня 2016 - березня 2017 року до діяльності новоутвореної при Українській Асоціації релігієзнавців Всеукраїнської Ради релігійних меншин ті протестантські і неопротестантські спільноти, які не входять до Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій;
- взяти участь в тих заходах, які проводитимуться *окремо* протестантськими конфесіями й іншими інституціями з нагоди ювілею;
- співробітникам Відділення подати в різні періодичні видання науково-публіцистичні статті пов'язані з ювілеєм, а також надавати консультації журналістам на їх потребу у висвітленні історії протестантизму й особливостей діючих в Україні до сорока його конфесій;
- запропонувати протестантським навчальним закладам лекції науковців Відділення з теми поліконфесійності України і потреби толерантності міжконфесійних відносин;
- взяти участь у липні 2017 року в роботі молодіжного літнього табору протестантських спільнот у Малинському лісі;
- передати в бібліотеки духовних навчальних закладів домінуючих протестантських конфесій видруки Відділення релігієзнавства ІФ НАН України;
- співробітникам Відділення брати участь в різноманітні заходів, які проводяться протестантськими церква з нагоди ювілею (за їх запрошеннями).

Керівник ВР ІФ НАН України проф. А.КОЛОДНИЙ

4.В16. Протестантизм у світі.

Нині у світі нараховується більше 830 мільйонів протестантів, які об'єднані у понад 2,7 млн громад. В Україні біля 25% релігійних громад є протестантськими. Протестанти становлять 37% світового християнства. При цьому католиків - десь 50%, православних -12%, а позаконфесійних -1%. Найуспішніші в історичному поступі країни є протестантськими. Ось відсотки протестантів відповідно до населення країн: Норвегія – 83,3%, Данія – 81,9%, Фінляндія – 80,3%, Швеція – 64,4%, Велика Британія – 54,5%, США – 48%, Нова Зеландія – 40,5%, Австралія – 38,7%, Швейцарія – 36,8%, Німеччина – 35%, Канада – 27,4%, Південна Корея – 20,2%.

4В2 Доля Межигірського Заповідника

Прохання Л.Лук'яненка і Д.Павличка в їх листі Б.Є. Патону з приводу підписання листа Президенту П.О.Порошенку, в якому пропонується утворити Межигірський Національний історико-архітектурний заповідник, заслуговує на підтримку. Давно пора відтворити таку святиню, хоч там, власне, мало що збереглося від неї.

Не станемо тут давати історичне, духовне, мистецьке, україно-національне обґрунтування цього. Воно коротко є в листі-проханні Лук'яненка-Павличка. Насамперед тут слід наголосити на тому, що це був духовний центр українського козацтва, то був, поруч із Трипільським, козацький монастир, де знаходили притулок на схилі років козаки.

Національна Академія наук має обов'язково позитивно відреагувати на цю пропозицію. Особливо нині, коли в деяких національно-демократичних колах відзначають загалом пасивність НАНУ в час Революції Гідності (навіть навпаки – Інститут Толочка чи Кураса), про те, що в ній відсутній процес люстрації, що деякі інститути носять ім'я колишніх